

мастацкім і тэматычным спектры. Паэт спявае песні перамозе (“Трыццатай вясне перамогі”), ушаноўвае памяць герояў вайны (“Асвея”, “Рубяжы сэрца”), плача з роднай зямлёй па памерлых яе сынах (“З адданай кагорты”, “Памяць”).

С. Панізнік не проста захапляецца Радзімай(вялікай і малой), яе краявідамі, гісторыяй, што значна выяўляецца ў выкарыстанні гідронімаў і тапонімаў Міёрскага края (Мерыца, Лявонпаль, Бабышкі), імёнаў мясцовых жыхароў (верш “Запрашэнне радзімазнаўца Вітаўта Ермалёнка” і інш.), а таксама ў пераасэнсаванні гістарычнай спадчыны Беларусі, зварота да творчасці Янкі Купалы, Максіма Багдановіча, Скарыны, выкарыстанні ў вершах назваў нацыянальных свят і інш. Ён клапаціцца пра яе будучае, востра перажывае ўсе падзеі, што закранаюць яе лёс, намагаецца быць сапраўдным сынам сваёй Бацькаўшчыны. Гістарычная тэма ў паэзіі С. Панізніка прадстаўлена вельмі шырока, закранае ўсе аспекты яго творчасці, прыкае ў вершы на ўсіх узроўнях. Паэт чэрпае сваё творчае натхненне з нівы гісторыі, і яна дае яму вельмі добры ўраджай. Можна з дакладнасцю сказаць пра тое, што прырода, а менавіта краявіды Прыдзвіння, сталі для С. Панізніка адной з асноўных крыніц натхнення і важным матывам у яго паэзіі.

Проза Франца Сіўко характарызуецца жанравай разнастайнасцю, прычынай чаго з’яўляецца тэматычнае багацце, жыццёвая спрактыкаванасць і філасофская разважлівасць, экізистэнцыяльнасць светапогляду пісьменніка.

Трэба адзначыць, што паспяховасць празаіка ў жанры дэтэктыву бясспрэчная. На аснове жыццёвага матэрыялу, з выкарыстаннем сюжэтаў вострай маральнай праблематыкі, непасрэдна звязанымі з хібамі сучаснага грамадства аўтар стварае цікавыя, новыя для беларускай літаратуры вобразы і дэталі. Звяртаючыся ў сваёй творчасці да рэальных жыццёвых сюжэтаў, падказаных не толькі беларускай гісторыяй увогуле, але і рэчаіснасцю Міёрскага края, і да сюжэтаў нерэферэнтных, містычных, да абагульненых вобразаў аўтар ніколі не намагаўся “згладзіць”, спрабаванне жыццёвых канфлікты і сітуацыі, заўсёды апісваў чалавечыя паводзіны як мага больш натуралістычна. Паказваў ў творах людзей, якія стаяць перад складаным маральным выбарам, абумоўленым жорсткасцю часу.

Алена Сцяпанаўна Масла у сваіх кнігах стараецца не проста расказаць дзецям забаўляльную гісторыю, але і прымушае задумацца дзетак над важнымі жыццёвымі пытаннямі, раскрывае сутнасць многіх прыродных з’яў і знаёміць чытачоў з прадстаўнікамі флары і фаўны краіны і свету, з прыгожымі мясцінамі Беларусі і Прыдзвіння. Можна гаварыць аб тым, што ў творчасці ўраджэнкі Міёрскага раёна ўдала спалучаюцца як агульначалавечыя і нацыянальныя матывы і вобразы, так і рэгіянальныя.

Заклучэнне. Літаратура Міёршчыны – унікальны жанрава-стылёвы зрэз сучаснай літаратуры ўвогуле. На ніве Міёрскай зямлі актыўна развіваюцца усе літаратурныя роды і жанры, акрамя драматургіі, якая і ў сучаснай беларускай літаратуры развіваецца складаней, у параўнанні з паэзіяй і прозай. На аснове аналізу агульначалавечых і рэгіянальных рыс у сучаснай літаратуры Міёршчыны, можна зрабіць выснову, што пры дыялектычным адзінстве, на нашу думку, пераважае рэгіянальны пачатак.

1. Бельскі, А.І. Беларуская літаратура XX стагоддзя: гісторыя і сучаснасць / А.І. Бельскі. – Мінск: Аверсэв, 2005. – 271 с.
2. Масла, А. Вандроўка з божымі кароўкамі / А. Масла – Мінск: Мастацкая літаратура, 2006. – 62 с.
3. Панізнік, С. Мацярык: кн. лірыкі / С. Панізнік. – Мінск: Мастацкая літаратура, 1985. – 110 с.
4. Сіўко, Ф. Апошнія падарожжа ў краіну ліваў: Аповесці / Ф. Сіўко. Мінск: Мастацкая літаратура, 1997. – 225 с.

РОЛЯ ЖАРГАНІЗМАЎ У СУЧАСНЫХ БЕЛАРУСКІХ СМІ

Сазонава М.А.,

студэнтка 2 курса ВДУ імя П.М. Машэрава, г. Віцебск, Рэспубліка Беларусь
Навуковы кіраўнік – Бабіч Ю.М., канд. філал. навук, дацэнт

Сёння сродкі масавай інфармацыі аказваюць вялікі ўплыў на наша жыццё. Таму ўсё больш пільная ўвага надаецца навукоўцамі мове газет. Калі раней жарганізмы можна было пачуць толькі ў вуснай камунікацыі людзей, якія добра ведаюць адзін аднаго, то цяпер такія словы часта фіксуюцца ў медыях. Жарганізмы засмечваюць наша маўленне, але разам з тым і робяць яго больш яркім. “Жаргон – разнавіднасць сацыяльнага дыялекта, якая выкарыстоўва-

ецца (пераважна ў вуснай гаворцы) у пэўнай прафесійнай групе людзей. Жаргон узнікае звычайна ў адпаведнасці з патрэбай выкарыстання агульнапрынятых паняццяў і слоў з некалькі іншым значэннем ці гучаннем. Гэта надае мове большую эмацыянальнасць і кспрэсіўнасць”, – такое тлумачэнне дае даследчык М. Ісаеў [1, с. 45].

У адрозненне ад звычайных слоў, якія “жывуць” у мове пастаянна, жарганізмы вельмі рухомыя і зменлівыя. Шмат людзей звяртаецца да жаргоннай лексікі, лічачы яе патрэбным і нават неабходным элементам уласнага маўлення.

Матэрыял і метады. Матэрыялам для даследавання паслужылі публікацыі ў розных беларускіх газетах за 2019 год. У якасці асноўных выкарыстаны лінгвастылістычны метады і метады кампанентнага аналізу.

Вынікі і іх абмеркаванне. Некаторыя сучасныя газеты выкарыстоўваюць жаргонную лексіку з чыста прагматычнымі мэтамі: каб павялічыць колькасць чытачоў, максімальна наблізіўшы мову артыкулаў і натакаў да карыстальніка. Паступова рэцыпіент пачынае ўспрымаць некадыфікаваныя словы як нарматыўныя, папаўняючы імі свой індывідуальны слоўнік.

У цяперашні час становіцца актуальнай праблема выкарыстання жарганізмаў рознымі інфармацыйнымі рэсурсамі. “Жарганізмы, як і мацэрныя словы, не характэрны для беларускага маўлення, бо яны амаль цалкам запазычаны з рускай мовы, часта іх выкарыстанне звязана з надзвычай нізкай агульнай культурай і адсутнасцю культуры маўлення носьбітаў мовы” [2, с. 139]. Кожны дзень мільёны людзей кантактуюць паміж сабой, дзеляцца сваімі думкамі і ідэямі. І гэта даўно стала неад’емнай часткай жыцця любога чалавека. Аднак часам назіраецца з’ява, калі адны людзі перастаюць разумець іншых ці разумеюць не так, як трэба. І залішнія выкарыстанне жарганізмаў ёсць прычынай гэтага.

Жаргонная лексіка ўжываецца людзьмі розных сацыяльных груп. Гэта людзі са спецыфічных пластоў грамадства (жаргон злодзеяў, жаргон крымінальнікаў), і так званыя “вяршкі супольнасці” (жаргон палітыкаў, жаргон музыкантаў). Акрамя таго вылучаецца яшчэ моладзевы жаргон (моладзевы слэнг), які сумяшчае прыкметы іншых відаў жаргону, і цяпер з’яўляецца адным з самых распаўсюджаных.

Усё сказанае істотна ўплывае на пашырэнне некадыфікаваных слоў у сучасным публіцыстычным тэксце. Сёння ў беларускіх СМІ рэгулярна сустракаюцца дзеясловы тыпу *сачкануць, чахвосціць, штурмаваць, грузіць, зайсці, разруліць, узарваць, прарвацца, запаліць, распахліць, накрыць, абкатаць* і інш. Некалькі прыкладаў з “Настаўніцкай газеты”: *У Гродне трансліравалася імя польскіх тэлеканалаў, і польская мова “зайшла” вельмі добра (30.06.19); Мы бачылі, што адчувае Ульяна Канстанцінаўна, калі настаўнікі-прадметнікі скардзіліся на нашу дысцыпліну, а завуч лавіў вучняў, што збеглі з урокаў. У такіх выпадках яна стомлена апускалася за стол, уздыхала і “чахвосціла” (19.05.18); Менавіта ў гэты час юнакі і дзяўчаты спрабуюць вызначыць сэнс і мэты свайго жыцця, стаць самастойнымі, многія праблемныя сітуацыі імкнуча “разруліць” самі (28.03.18).*

Стылістычна афарбаваныя дзеясловы ўсё часцей мы фіксуем і на старонках рэгіянальных выданняў. Колькі прыкладаў з газеты “Пастаўскі край”: *Надышоў час “распахліць” лыжы і канькі (12.01.19); Акцёрскім талентам і крэатывам “узарвалі” залу (27.02.19); Ужо ніхто не дасць адказу на пытанне, чаму франтавік-беларус, які быў прызваны ў Войска Польскае, дайшоў з баямі да Берліна і меў імя адзнак воінскай доблесці, фактычна здрадзіў сваёй сям’і. Магчыма, “накрыла” новае каханне (10.04.19).*

Актыўна выкарыстоўваюцца жарганізмы і ва ўшацкай раённай газеце “Патрыёт”, якая традыцыйна займае вядучыя пазіцыі ў плане захавання культуры мовы: *Спачатку Таццяна запісалася ў студыю выяўленчага мастацтва пры раённым Цэнтры пазашкольнай работы і разам з яе кіраўніком Міхаілам Антонавічам Казіцкім ледзь не штодня “штурмавала” і тэорыю, і практыку з’яўлення малюнкаў (05.01.19); А мячык ужо “абкаталі” (12.01.19); “Запалілі” залу і гэтак жа аказаліся на п’едэстале абаяльных Аляксей Маішчанак і Марк Радзевіч (20.02.19); А знешне спакойны і сціплы Коля Шкіндзер летась усіх “нарваў” (09.03.19).*

Намі адзначаны таксама выпадкі ўжывання пэўных устойлівых спалучэнняў кшталту “*ў тэме*”, “*у кайф*”: *Калі бацькі і настаўнікі “ў тэме”, ім прасцей зразумець і мякка накіраваць сваіх дзяцей (“Настаўніцкая газета” 23.06.18). Або заглавак Калі работа “ў кайф” (“Пастаўскі край” 05.01.19).*

Падсумоўваючы, можна сказаць, што практыка выкарыстання ў сродках масавай інфармацыі некадыфікаванай лексікі мае як станоўчы, так і адмоўны эфект. Да станоўчых чыннікаў варта аднесці наступныя:

1. Жарганізмы спрыяюць самавыяўленню і падкрэслваюць індывідуальнасць чалавека;
2. Жарганізмы эмацыйна афарбоўваюць нашу мову і спрыяюць выражэнню пачуццяў;
3. Жаргонная лексіка дапамагае наладзіць кантакт з аднагодкамі;
4. Жарганізмы не патрабуюць дэтальнага, стараннага падбору ва ўмовах неформальнай камунікацыі.

5. Слэнгавыя выразы скарачаюць фразы, захоўваючы іх сэнс.

Да адмоўных фактараў адносяцца такія:

1. Жарганізмы могуць быць незразумелыя для некаторых груп людзей (напрыклад, для людзей старэйшага пакалення);
2. Некадыфікаваныя словы засмечваюць наша маўленне, замяняючы літаратурныя выразы;
3. Жарганізмы збядняюць слоўніковы запас моўніка;
4. Некаторыя людзі, не ведаючы значэння жарганізмаў, выкарыстоўваюць іх не ў тых сітуацыях, у якіх гэта было б мэтазгодна.

Заклучэнне. Такім чынам, не варта даваць адназначную ацэнку практыцы ўжывання жарганізмаў у сучасных айчынных медыях. Але ў кожным канкрэтным выпадку неабходна ўзважыць усе магчымыя наступствы гэтага, найперш засяродзіўшы ўвагу на правільным разуменні напісанага, на адэкватнай трактоўцы сэнсу публіцыстычнага тэксту.

1. Исаев, М.И. Словарь этнолингвистический понятий и терминов / М.И. Исаев. – М.: Флинта, 2001. – 198 с.
2. Плотнікаў, Б.А. Беларуская мова. Лінгвістычны кампедыум / Б.А. Плотнікаў, Л.А. Антанюк. – Мінск: Кніжны Дом, 2003. – 672 с.

РЕПРЕЗЕНТАЦИЯ ЭМОЦИИ «ИСПУГ»: МОРФОЛОГИЧЕСКИЙ АСПЕКТ (НА МАТЕРИАЛЕ РАССКАЗОВ А.П. ЧЕХОВА)

Семченко Я.А.,

магистрант ВГУ имени П.М. Машерова, г. Витебск, Республика Беларусь

Научный руководитель – Слесарева Т.П., канд. филол. наук, доцент

В современной лингвистике очевидна связь языка и культуры. Язык стал всё чаще выступать в качестве руководящего начала в научном изучении культуры. Язык как система призван выражать не только мысли, но и чувства людей.

В связи с этим было открыто такое научное направление, как лингвистика эмоций. Данное направление стало формироваться после спора обширной группы ученых-лингвистов (М. Бреаль, К. Бюлер, Э. Сепир, Ш. Балли и др.) о том, должна ли лингвистика заниматься эмоциональной составляющей в языке. Они были убеждены, что выражение эмоций является центральной функцией языка.

Проблематика передачи эмоций посредством средств языковой выразительности является одной из актуальных проблем современного языкознания. Высказывание в любой форме, на наш взгляд, имеет цель. И именно для достижения этой цели (а в некоторых случаях не одной) требуется некое усиление речи, подчеркивание характера речевого обращения. В некоторых случаях цели высказывания заключаются в манипулировании (скрытом либо явном).

Актуальность исследования обусловлена тем, что в последнее время возрос интерес к проблемам эмоциологии, а также отсутствием единства взглядов на вопросы репрезентации и категоризации эмоций с помощью языковых средств. Изучение средств художественной выразительности является определяющим в исследовании специфических особенностей авторского стиля Чехова. А.П. Чехов является классиком мировой литературы, поэтому интерес к данному исследованию привлечёт внимание лингвистов не только русскоязычных, но и зарубежных.

Цель нашего исследования – провести морфологический анализ средств репрезентации эмоции «испуг» в рассказах А.П. Чехова.

Материал и методы. Материалом для исследования послужило собрание юмористических рассказов А.П. Чехова в одном томе (Московское издание 2017 года) и некоторые другие